

E201

ÉRKEZETT

994
2024 JAN 24.

Kunszentmártoni Közös
Önkormányzati Hivatal
Kunszentmárton

Wenner-Várkonyi Attila polgármester úrnak
és
Kunszentmárton Város Önkormányzata Képviselő-testületének
5440 Kunszentmárton, Köztársaság tér 1.

Javaslat

a Kunszentmárton, Mátyás király u. 14. és a Kunszentmárton, Bercsényi utca 12. szám ház
homlokzatának helyi védelem alá helyezésére

A Kunszentmárton város településképeinek védelméről szóló 26/2017.(XII.19.) önkormányzati rendelet alapján, a „Köttön Vezér” Honismereti, Hagyományőrző és Városvédő Egyesület és a Települési Értéktár Bizottság nevében javaslatot teszek a fenti két ingatlan homlokzatának helyi védelem alá helyezésére.

1. A Mátyás király u. 14. szám alatti ház helyrajzi száma: 2133.

A mai Mátyás király utcának jellegzetes klinkertéglás épülete. A 19-20. századfordulón virágkorát élő helybeli Mátray-téglagyár tégláiból épült. Ehhez hasonló épület a helyi védelem alatt álló Mátray-ház (jelenleg bíróság), a részben önkormányzati tulajdonban lévő Mátyás király utca 7. számú (Szabó András-féle) ház, valamint a Kossuth Lajos u. 3. ház (Kaszinó). Ezek az épületek részben a 19-20. század fordulójának mezővárosi polgári építészeti ízlését és stílusát tükrözik, valamint a Mátray-téglagyár magas színvonalú termékeit jelzik.

Az épületet Cseuz Antal szíjgyártó építtette. A tervet Kocsis Antal helyi kőművesmester készítette és a Tiszai alsójárás főszolgabírója engedélyezte 1898-ban. Az épület eredeti tervrajza nemrég előkerült. Eszerint az utcafronton hét ablakos épület volt, spájz, konyha, műhely, lakószoba, előszoba, tisztaszoba alaprajzi beosztással. A műhelybe az utcáról nyílt bejárat. Az épület államosítás előtti utolsó tulajdonosa Márkus Gyula szíjgyártó volt, ezért a házat az idősebb korosztály Márkus-házként ismeri. Az államosításkor több családot bejelentkeztek, kisebb részét hagyva meg a Márkus családnak. Ez alaprajzi változtatással járt együtt. Az utcai bejáratú műhelyben egyidőben virágüzlet is működött.

A ház nagyobb részét a család nevében Márkus Mária 1957-ben visszavásárolta. Az épület öröklés folytán jelenleg Bendó Zsuzsanna tanárnő (Budapest) tulajdona, aki az épület tetőzetét 2023-ban felújította.

Márkus Gyula szíjgyártó műhelyének néhány darabját Bendó Zsuzsanna a helyi múzeumnak adományozta. Márkus Gyula az 1940-es években gabonakereskedőként is működött. Vállalkozásának különleges értékes, teljes iratanyagát a helyi múzeum megkapta. Márkus Mária az 1940-es években a kunszentmártoni Nagytakarékpénztárban (épülete jelenleg házi orvosi rendelő) dolgozott. A Takarékpénztár államosításakor számos iratot hazamentett. Az iratokat Bendó Zsuzsanna a helyi múzeumnak ajándékozta. (Ezek között előkerült a mindenkori Takarékpénztár igazgatójának Kozma Lajos által épített igazgatói ház tervrajza is, ami a magyar műemlékvédelemnek is nagy nyeresége!)

2. A Bercsényi u. 12. száma alatti ház helyrajzi száma: 3369/2.

Bercsényi utca 12. szám alatti ház a 19. század második felében épülhetett. Az utcai szobában a mestergerendán lemeszelt dátum még feltáráásra vár. Jellegzetes kis- és középparaszti lakóház. Az utcai homlokzat kétablakos, díszes téglavértelekkel, s a helyi értéktárba is nemrég felvett fűrészelt ereszetdísszel és faragott szarufavégekkel. Az épület alaprajzilag a jellegzetes alföldi parasztház formáját követi: az utca felől – tisztaszoba (egykori kemence nyommal), konyha beépített faliszekrényvel, kemenceszájjal, hátsó szoba kemencével, kamra. A lakóépület előtt oszlopos tornác, folyosó volt, amelynek oszlopközeit az 1970-es években beépítették, szobát, konyhát, fürdőszobát alakítva ki belőle. A helyiségekben mestergerendás, keresztgerendás födém van.

A lakóépülethez hozzáépítve van a hombár. Ez az egykor valamikor általánosan elterjedt gabonátárolásra szolgáló helyiség a parasztgazdaságok felszámolása, a kényszerű tévesztés következtében legtöbb helyen megsemmisült. Az itt fennmaradt hombár a paraszti gazdálkodás és építészet különleges, Alföld-szerte ritka értéke Kunszentmártonban. A hombár után egykor istálló volt, annak végében pedig a disznóól. Az istállót lebontották.

Az épületet 2023. júliusában a Népi Építészeti Nyári Egyetem keretében a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum szakmai irányításával építészmérnökök és egyetemi hallgatók felmérték.

A házat 2023-ban a tulajdonos Kiss Szilvesztertől Mártonfi Benke Márta festőművész és művészeti író megvásárolta. Az épületben az új tulajdonos Fekete István emlékszobát kíván berendezni. Fekete István 1952 és 1954 között a kunszentmártoni halászlé iskolában tanított. Halászlé tankönyve mellett itt írta a Kele és a Lutra című regényeit. A nagy udvar lehetőséget nyújt – Fekete István szellemében – a természet, főleg a madarak bemutatására, gyermekek és felnőttek számára foglalkozások szervezésére, a paraszti gazdálkodás egyes tárgyainak bemutatására. Az emlékszoba kialakításában a „Köttön Vezér” Egyesület és a Fekete István Irodalmi Társaság (Ajka) is messzemenően támogatja őt.

Kunszentmárton, 2024. január 20.

Dr. Barna Gábor
egyesületi elnök

„Köttön Vezér” Honismereti, Hagyományőrző és Városvédő Egyesület
elnök

Települési Értéktár Bizottság